

Õiguskantsleri Kantslei

Teie: 26.02.2024 nr 6-
10/240304/2401222

Meie: 26.04.2024 nr 8-5/24/1049-2

**Vastus pöördumisele seoses erialastipendiumi
taotlemise korraga**

Austatud õiguskantsler

Pöördusite haridus- ja teadusministri poole küsimusega, kas haridus- ja teadusministri 16.08.2019 määruse nr 37 „Üliõpilaste riiklike stipendiumite liigid, suurused ning nende määramise üldtingimused ja kord“ § 2 lõige 2 on kooskõlas seaduse ja põhiseadusega. Määruse § 2 lõike 2 kohaselt on õppeasutusel ja Haridus- ja Noorteametil õigus kehtestada stipendiumide taotluste esitamise täpne aeg ja viis. Haridus- ja Teadusministeerium leiab, et määrus on kooskõlas kõrgharidusseaduse ja põhiseadusega.

Määrus ei anna volitust kõrgkoolile stipendiumi taotlemise viisi kehtestamiseks. Samas on kohustus kõrgkoolil järgida haldusmenetluse seadust, sh lisaks infosüsteemis vastuvõetud taotlustele vastu võtma ka muul viisil esitatud taotlused. Näiteks on kinnitanud Tallinna Ülikool, et võetakse vastu ka meili teel esitatud taotlusi või täpsustatakse vajadusel üliõpilasele, et tuleb avada meilil teel esitatud taotluse korral ÕIS.

Teiseks ei anna määrus volitust taotluse esitamise kuupäeva määramiseks. Määrus kehtestab, et taotleda saab septembris ja veebruaris.

Kõrgharidusseaduse § 15 lõige 4 sätestab, et üliõpilaste riiklike stipendiumite liigid, suurused ning nende määramise üldtingimused ja korra kehtestab [valdkonna eest vastutav minister](#) määrusega. Seega sätestab seadus ja annab volitusnormi ministrile kehtestada stipendiumi määramise üldtingimused ja kord. Määruses on toodud välja määramise üldtingimustena stipendiumi määramise kordade arv õppeaastas, stipendiumi suurus ja stipendiumi maksmise kuupäev. Kõik põhilised tingimused stipendiumi määramiseks on välja toodud. Määruses ei ole kirjeldatud taotlemise täpset viisi ehk konkreetset keskkonda, kus taotlus esitada ja taotluse esitamise kuupäeva. Samas on siiski määruses toodud, et taotlus tuleb esitada hiljemalt 1. oktoobriks ja kevadsemestril hiljemalt 1. märtsiks. Seega on määruses üldised ajaraamid kehtestatud. Kuna kõrgkoolid kasutavad väga erinevaid infosüsteeme ja tegemist ei ole ühtselt riigi poolt suunatud või hangitud õppeinfosüsteemidega, siis ei ole võimalik ka määruse tasandil täpsemalt reguleerida, millises konkreetses keskkonnas peaks

üliõpilane taotluse esitama. Seega ei ole otstarbekas kirjutada üldakti konkreetse õppeinfosüsteemi nime iga kõrgkooli eraldi välja tuues. See tekitaks ka olukorra, kui ülikool otsustab süsteemi muuta või üle minna teisele infosüsteemile, tuleks muuta ka määrust.

Teiseks on küsimus stipendiumi taotlemise ajas. Kõrgkoolide poolt pakutav veebikeskkond on üliõpilaste jaoks igapäevaselt kasutatav õppeinfosüsteemi keskkond, milles üliõpilased on harjunud toimetama, mille kaudu saab anda kõige kiiremini adekvaatset tagasisidet taotlemise, taotluse rahuldamise või mitterahuldamise kohta. Ühtses keskkonnas stipendiumitaotluste menetlemine tagab läbipaistvuse ja selguse ning teenib seega üliõpilaste huve. Ühtlasi ei ole kõrgharidusseadus sätestanud konkreetset õppeaasta algust ning kõrgkoolid alustavad erineval ajal oma õppeaastat. Seega, et tagada paindlikkus ja üliõpilaste võrdne kohtlemine, tuleb jätta ka konkreetne taotluste esitamise aeg kõrgkooli kehtestada. Määrus on andnud ette üldised piirid, mitu korda õppeaastas saab stipendiumi taotlust esitada, kuid konkreetne kuupäev, millal on võimalik alustada taotluste esitamist, on jäetud iga kõrgkooli otsustada. Seejuures tuleb kõrgkoolidel arvestada nii kõrgharidusseaduses ja selle alusel antud määrustes sätestatuga kui ka üldiste haldusmenetluse põhimõtetega nii tähtaegade arvestamisel kui ka avalduste vastuvõtmisel.

Kokkuvõttes on ülikoolid tulenevalt põhiseadusest autonoomsed ise korraldama oma tegevust ja seda toetab ka kõrgharidusseadus, mille § 3 lõikes 6 nimetatud õppekorralduse alused kehtestab kõrgkool sama paragrahvi lõikes 4 nimetatud kõrgharidusstandardist lähtudes. Ühtlasi sätestavad lisaks põhiseadusele ka ülikoolide enda seadused, et ülikool on õiguslik juriidiline isik, kes tegutseb oma seaduse, kõrgharidusseaduse, oma põhikirja ja muude õigusaktide alusel.

Määruse § 2 lõige 2 sätestab, et õppeasutus ja Haridus- ja Noorteamet kehtestavad taotluste esitamise täpse aja ja viisi. See ei tähenda, et ülikoolid ei peaks lähtuma haldusmenetluse üldistest põhimõtetest ehk kõrgkoolidel ja Haridus- ja Noorteametil on kohustus vastu võtta ka teisel viisil edastatud taotlusi. Kõrgkoolide õppeinfosüsteem, mille kaudu on võimalik stipendiumi taotlusi edastada, on üliõpilaste poolt õppetöös pidevalt kasutatav ja neile tuttav. See annab stipendiumi taotlejale võimaluse võimalikult vähese vaevaga kindlas keskkonnas stipendiumi taotleda. Siiski on kõrgkoolil kohustus võtta vastu ka teisel viisil laekunud taotlused. Sama kohustus on ka juhul, kui infosüsteem mingil põhjusel ei tööta. Näitena võib tuua, et Tartu Ülikool on lisanud ka oma kodulehele juhise, kui taotluse esitamisega on probleeme, siis tuleb pöörduda oma valdkonna dekaani või üliõpilasnõustaja poole.

Haridus- ja Noorteamet on Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus. Ameti ülesandeks on anda ja vahendada haridus- ja noortevaldkonna stipendiume je toetusi vastavalt Haridus- ja Noorteameti põhimäärusele. Seega tuleneb toetuste andmine ja korraldamine ameti põhimääruse § 6 lõike 2 punktist 17.

Kokkuvõttes leiame, et antud juhul on minister määrmuses ära toonud kõik olulised üldtingimused stipendiumite määramiseks ja väljamaksmiseks ning kõrgkooli poolt on määrata täpsem viis, kuidas, millise keskkonna kaudu ja millisel perioodil tuleb taotlus esitada. Määrus on kooskõlas põhiseaduse, kõrgharidusseaduse ja ülikoolide seadustega ning Haridus- ja Noorteameti põhimäärusega.

Seega ei leia, et oleme määrmust koostades läinud vastuollu haldusmenetluse põhimõtetega, vaid oleme püüdnud leida mõistlikku tasakaalu, kuidas reguleerida väga erinevate kõrgkoolide poolt välja antavate stipendiumide korda selliselt, et see annaks piisava paindlikkuse, kuid siiski sätestades kõige olulisemad alused stipendiumi taotlemisel ja määramisel, millest kõrgkoolidel

tuleb otsuseid tehes lähtuda. Samas oleme valmis täiendama ja täpsustama vajadusel kõrgharidusseadust järgmise seaduse muudatuse käigus.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Kristina Kallas
minister

Maarja-Liisa Vahi
735 0297
maarja-liisa.vahi@hm.ee